

Všetci to robia!

Everybody Else does it

Medzinárodný odborný seminár k
šíreniu dobrej praxe

9. december 2010, City Hotel Bratislava

Ľubica Bizíková

Prevencia rizikového správania žiakov

Prevencia v školskom prostredí – veľká paleta metód, prístupov, programov a aktivít

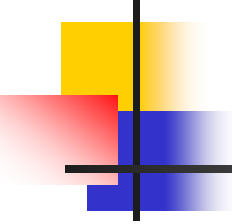
Dôležité podmienky pre jej efektivitu

- (dlhodobé) pôsobenie zohľadňujúce vek mladého človeka a jeho aktuálne prežívanie sveta
- nasmerovanie na rizikové faktory, ktoré predstavujú vlastnosti jedinca alebo okolia, ktoré by mohli zvýšiť pravdepodobnosť rizikového správania - patrí sem kvalita a zrelosť sebapoňatia, schopnosť presadiť sa v skupine vrstovníkov, uvažovanie o vlastnom hodnotovom rámci, vlastných postojoch.

Hlavný cieľ preventívneho pôsobenia v škole

aby žiaci postupne získali také znalosti, zručnosti a postoje, ktoré vedú k zdravému životnému štýlu a aby ich dokázali aj uplatniť v svojom správaní

Prevencia podľa veku: mladší školský vek - 6 až 10 rokov

- informácie o návykových látkach deti prijímajú ako fakt, vnútorne s nimi nepolemizujú, nemajú potrebu sa dostávať do opozície, či ich nejako spochybňovať, preto sa v prevencii v tomto období treba zamerať na odovzdanie vhodným a veku primeraným spôsobom formulovaných informácií o škodlivosti návykových látok a tiež na prehľbovanie zručnosti žiakov ako si chrániť svoje zdravie a ako rozvíjať sociálne vzťahy

Prevenencia podľa veku: starší školský vek - 11 až 15 rokov

- mladí ľudia hľadajú svoju osobnú identitu, svoje miesto vo svete dospelých, začínajú si uvedomovať svoju nezávislosť, tvoriť si systém hodnôt, nadväzovať vzťahy, zásadnú úlohu hrajú v tomto procese predovšetkým rovesníci (tzv. peer), ktorí predstavujú pre mladého človeka dôležitú referenčnú skupinu - do ktorej patrí, s ktorou zdieľa rovnaké pocity a ktorá mu poskytuje príležitosť naučiť sa rozmanité veci, potrebné k tomu, aby mohol obstáť v „súťaži života“, dáva mu možnosť vzájomného odovzdávania skúseností, možnosť počúvať a komunikovať svoje myšlienky

Cieľom prevencie v tomto vekovom období je:

- rozvoj sociálnych zručností, ku ktorým patrí predovšetkým nadväzovanie „zdravých“ vzťahov mimo rodinu, schopnosť čeliť sociálnemu tlaku, schopnosť správne sa rozhodovať a konštruktívne riešiť konflikty
- aj problematika návykových látok (účinky a riziká) s dôrazom na uvedomenie si faktu nepriaznivých nielen zdravotných, ale i sociálnych dôsledkov ich užívania alebo zneužívania

Je známy fakt, že riskantné správanie býva nezriedka súčasťou procesu vývoja počas dospievania, súhlas a uznanie skupiny je „životne“ dôležité, preto sa aj často preberá skupinová hierarchia hodnôt bez kritického uvedomovania si jej vplyvu

Efektívne sú overené príklady dobrej praxe

- projekt Dánskej rady pre prevenciu kriminality „Všetci to robia!“, ktorý využíva prístup zameraný na tzv. sociálne normy spájané s užívaním tabaku a alkoholu, vychádza z výskumnej Štúdie Ringsted, v ktorej sa zamerali na získanie poznatkov o tom, čo ovplyvňuje postoje a správanie detí a mladých ľudí, ako spracovávajú svoje predstavy o svojich rovesníkoch a tento poznatok potom využili na formulovanie možností eliminácie ich rizikového správania

Základná perspektíva (metodiky) projektu

- východiskom je filozofia, charakterizovaná ako zvýšená snaha mladých ľudí splniť očakávania, ktoré sa od nich „vyžadujú“, ich správanie je ovplyvnené túžbou po postavení, uznaní a akceptácii v skupine
- ak dokážeme korigovať často zveličené predstavy o „vyžadovanej“ realite môžeme ovplyvniť postoje k rizikóvemu správaniu a tiež jeho úroveň u mladých ľudí

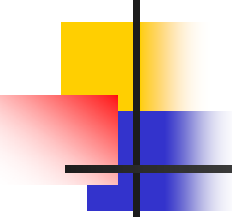

Cieľ projektu - eliminovať sociálne zveličovanie u žiakov

predpoklad

- uvedomenie si sociálneho zveličovania a jeho spracovávanie je účinnejšou formou prevencie, než tradičné „odstrašujúce“ zameranie na ohrozenie zdravia (napr. fajčením)
- získanie reálnejšej predstavy o „očakávanom od nich“ správaní, zmena ich postoja k vlastnému rizikovému správaniu, napr. rozhodnutie pre ne/menej rizikové správanie (v tomto prípade napr. nefajčenie)

Východiskový rámec pre projektové aktivity

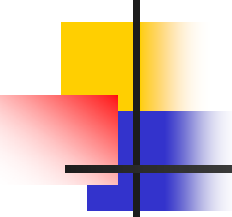
- Nadhodnotená t.j. zveličená realita - mať a robiť to, čo „väčšina“, byť „in“, ktorá pôsobí na mladých ľuďoch ako iluzórny rovesnícky nátlak. Je to svojím spôsobom manipulácia – niekedy zámerná, ale predovšetkým vyplývajúca z neznalosti alebo neuvedomovania si jej vplyvu na vlastné správanie. Jednoducho povedané mladí ľudia vychádzajú zo svojich pozorovaní a z informácií zo svojho najbližšieho okolia a médií si spravidla myslia, že ostatní „si môžu dovoliť“ oveľa viac než oni sami, napr. myslia si, že „takmer všetci v ich veku“ už fajčia, pijú alkoholické nápoje, prípadne aj užívajú iné návykové látky (často ide o nežiaduce správanie, ktoré by mohlo byť spájané až s rizikom kriminality). Zveličený odhad reality je pre nich motívom k podobnému správaniu.
- Konkrétnym cieľom aktivít projektu je ovplyvniť rizikové správanie žiakov prostredníctvom pochopenia vplyvu sociálneho zveličovania na ich správanie

Cieľová skupina

- žiaci nižšieho sekundárneho vzdelávania (7. ročník/adekvátny ročník 8roč. gymnázia), ktorí na tomto stupni získavajú nielen potrebné matematické znalosti, z ktorých sa pri uskutočňovaní projektu vychádza, no okrem toho je táto veková skupina extrémne ohrozená nekritickým vplyvom rovesníkov pri experimentovaní s návykovými látkami
- žiaci 6. ročníka v Dánsku

K priebehu prenosu - pilotného odskúšania dánskeho projektu v slovenských školách

- Ponuka na transfer od Európske siete pre prevenciu kriminality (EUCPN) - jeden z jej ocenených a v praxi overených projektov, iniciatíva pochádza od Rady vlády SR pre prevenciu kriminality
- Podpora Dánskej rady pre prevenciu kriminality
- Prijatie poverenia koordinácie - dôvody: možnosť realizácie projektu ako prirodzenej súčasť kurikula s dôrazom na aktivizujúce metódy a tiež jeho komplexný prístup, t.j. zameranie na vedomosti, zručnosti i postoje, v neposlednom rade nás oslovil ako príklad dobrej praxe v oblasti prevencie v školách u veľmi zraniteľnej vekovej skupine žiakov

Cieľ prenosu projektu do škôl na Slovensku

vyskúšať a zistiť, či je vôbec možné metodiku projektu implementovať do vzdelávacieho procesu na Slovensku, ak áno, či bez akýchkoľvek úprav alebo sú potrebné úpravy

pilotne overiť projekt v rôznych prostrediach, oslovili sme školu vo veľkom meste - Bratislava, v malom mestečku – Rohožník i regiónne – Poprad a v rôznych typoch škôl – bežná základná škola, spojená škola (ZŠ a gymnázium), súkromná škola (8-ročné gymnázium)

Zapojené školy

- *Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava*
- *ZŠ a MŠ, Hubeného 25, Bratislava*
- *ZŠ Rohožník*
- *Súkromné (8 ročné) gymnázium, Letná 3453/34, Poprad*

Príprava „pôdy“ na transfer 2009 – 2010

- preklad (Aj→Sj) a nevyhnutná odborná úpravu textu originálneho manuálu s projektovou metodikou
- organizácia úvodného semináru (november 2009), v ktorom nám dánski experti predstavili filozofiu projektu a realizáciu jeho metodiky v dánskych školách
- návšteva dánskych škôl v spolupráci s Dánskou radou prevencie kriminality, kde sme boli spolu s reprezentantmi našich (zapojených) škôl účastníkmi realizácie projektu priamo v triedach – zažili sme uplatnenie projektovej metodiky v rámci vyučovania v škole, takto sme získali realistický obraz o tom, ako máme postupovať, čo všetko nás čaká, na čo sa máme pripraviť pri realizácii projektu so žiakmi v triede
- príprava druhého stretnutia pre pedagógov zapojených do projektu, ktorého cieľom bolo pretlmočiť poznatky, postrehy a praktické skúsenosti, získané počas návštevy v dánskych školách, čo sme považovali za významnú pomôcku pri realizácii projektu v našich slovenských školách a tiež sme sa sústredili na detailnejšie informácie ako používať projektové materiály v praxi, napr. skúsenosti, či problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť pri práci so žiakmi
- účasť na priebehu tematického dňa v jednotlivých školách v máji 2010, ktorý je centrálnym bodom projektu
- organizácia vyhodnocovacieho seminára na konci školského roku, jeho cieľom bolo zosumarizovať všetky podklady k záverom o prenose projektu, prezentácie s hodnotením si pripravili jednotlivé zapojené školy.

Projektová metodika - postup uplatňovania

Pred tematickým dňom

1. nácvik/celoročné uplatňovanie skupinovej formy práce so žiakmi (základom sú formulované a tiež akceptované pravidlá)
2. získanie objektívnych informácií o dôsledkoch fajčenia (uč. aj ž.)
3. cielená výučba matematiky
 - vyjadriť časť celku cez desatinné čísla, percentá a zlomky
 - vypočítať priemer, používať priemer a percentá v každodenných situáciách
 - poznať a pripravovať rôzne typy grafov, napr. priestorový graf, stĺpcový graf, kruhový graf
 - používať tabuľkový procesor Excel, vypočítať priemery a konvertovať desatinné čísla na percentá
4. vyplňanie dotazníkov (o fajčení), spracovávanie správy o fajčení

Tematický deň ako centrum programu - cez matematiku k prevencii

spolupráca učiteľa matematiky a triedneho učiteľa

- celodenný (6 hod.) tematický deň je vyvrcholením uplatnenia metodiky v triede, v prvej časti matematika slúži ako prostriedok na potvrdenie faktu sociálneho zveličovania, zároveň si žiaci vyskúšajú aplikáciu osvojených matematických operácií v praxi, t.j. využívajú zlomky, percentá, tabuľky, grafy, logické úsudky a závery pri riešení konkrétneho problému, komunikuje sa správa o fajčení triedy
- druhou časťou je následné využitie nadobudnutých vedomostí a zručností, t.j. za pomoci interaktívnych komunikačných metód sa následne vyhodnotí vplyv odhadu, nepravdivých záverov a nedorozumení (sociálneho zveličovania) na správanie mladého človeka
- v záverečnej etape je naplánovaná tvorba triednej dohody, v našom prípade o nefajčení, na zostavení ktorej všetci žiaci triedy nielen participujú, ale zavádzajú sa na jej plnení svojim podpisom

Plán tematického dňa

- Učiteľ prezentuje Správu o fajčení
- Skupinová práca 1: žiaci spracovávajú aktuálne údaje prezentované v Správe o fajčení a konvertujú ich na relevantné grafy
- Sumarizácia (učiteľom pred triedou) predchádzajúcej aktivity a zároveň aj prezentácia s tým súvisiaceho konceptu sociálneho zveličovania
- Skupinová práca 2: reflexia na tému sociálne zveličovanie
- Prezentácia – skupiny prezentujú svoje názory a svoje stanovisko ku konceptu sociálneho zveličovania pred celou triedou
- Skupinová práca 3: prevencia sociálneho zveličovania
- Zhrnutie pred triedou a návrhy žiakov na zostavenie Triednej dohody (o nefajčení), záverečné vyhodnotenie dňa

Po tematickom dni

1. Zaangažovanie už informovaných rodičov - rodičovské združenie s nasledujúcim programom:
 - hlavné ciele prevencie a predstavenie projektovej metodiky
 - prezentácia triednej správy o fajčení
 - prezentácia triednej dohody
 - čo je sociálne zveličovanie a ako toto zveličovanie vplýva na správanie mladých ľudí
(navrhovaná) téma pre skupinovú diskusiu rodičov: do akej miery sme my, rodičia, konfrontovaní so sociálnym zveličovaním detí, ako sociálne zveličovanie ovplyvňuje naše rozhodnutia, ako môžu rodičia žiakov spolupracovať a ako môžu čeliť sociálnemu zveličovaniu detí
2. Plnenie triednej dohody a pokračovanie v prevencii

Iná rola učiteľa – facilitátor, konzultant

- je neutrálny, čo znamená, že každému žiakovi v triede venuje rovnakú pozornosť,
- používa dialóg ako dôležitý nástroj, pričom zdôrazňuje, že nie je len jedna pravda a všetky názory sú vítané
- nepoužíva a nedopustí kritizovanie ani zosmiešňovanie iných alebo nesprávnych názorov, nevnucuje žiakom vlastné osobné a morálne úsudky
- podnecuje zaangažovanosť, motiváciu a reflexiu u žiakov, udržiava dynamiku procesu vhodnými otázkami

STOP
DANGER

Multiple sheets of paper with text and diagrams are pinned to the wall. Some papers have green and red markings. One paper has a large green 'E' shape.

Jægerspris
Vinduet

Poznatky z prenosu projektu Všetci to robia!

Podklady k implementácii do škôl
na Slovensku

Výsledky našich zistení:

1. potreba modifikácie projektovej metodiky
každá so zapojených škôl sa zmocnila projektu – hlavne tematického dňa svojim osobitým spôsobom, hoci metodika projektu vo funkcii „návodu“ bola pre všetkých rovnaká, každá priniesla niečo nové k modifikácii projektovej
napr. ako dôležitá sa ukázala úroveň žiakov v triede (intelektová, sociálna, komunikačná...), čo treba zobrať do úvahy pri použití metodiky

Cesta k úspechu – motivovaný a pripravený pedagóg

2. Ukázala sa nevyhnutná potreba, (aj požiadavka) prípravy („vyvzdelania“) pedagóga na prácu s projektovou metodikou:
 - správne porozumieť a používať metodiku
 - osvojiť si rolu facilitátora „zabudnúť na svoju rolu (múdneho) učiteľa“
 - udržať dynamiku v triede (klásť správne otázky)
 - vytvárať priestor pre reflexiu a spätnú väzbu
 - pripraviť žiakov na skupinovú prácu
 - pracovať so skupinou v triede

Zdroje k vedeniu diskusie

3. Vyvstala potreba odborných zdrojov
na čerpanie rôznorodých a objektívnych
informácií pre pedagóga

napr. o návykových látkach: ich negatíva
a pozitíva, riziká – zdravotné, sociálne,
osobnostné, ekonomické, globálne

Návody a ukážky preventívnych aktivít

Implementácia

- Pripravený (modifikovaný) Manuál projektovej metodiky a zaslaný do škôl (január, február 2011)
- Ponuka vzdelávania podľa záujmu
- Odborné informačné zdroje

Pod'akovanie

- EUCPN za ponuku a finančný príspevok
- Rade vlády SR pre prevenciu kriminality za bezchybnú spoluprácu a finančné podporenie
- Dánskej rade pre prevenciu kriminality za nezištnú spoluprácu a cennú podporu
- zapojeným školám – p. riaditeľkám a všetkým učiteľkám a učiteľom za ochotu ísť do niečoho nového a užasnú spoluprácu na samotnej realizácii
- všetkým vám, ktorí ste dnes prišli, lebo „fandíte“ inováciám vo vzdelávaní a verím, že budete ďalej využívať a šíriť tento overený príklad dobrej praxe